

Andrzej F. Dziuba

"Il Gran Magisterio del Sacro Militare
Ordine Costantiniano di San Giorgio",
Ettore Gallo, pref. Mario F.
Pompedda, Roma 2002 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 10/2, 345-347

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książka ks. Józefa Mandziuka została napisana z myślą o szerokim gronie czytelników, zwykle nieorientowanych w fachowej terminologii oraz tajnikach warsztatowych wykonania dzieł sztuki dawnej. Zamieszczony na końcu publikacji słowniczek terminów plastycznych wychodzi naprzeciw wątpliwościom tej grupy czytelników. Z tych samych powodów Autor uzupełnił prezentację dzieł sztuki sakralnej o podstawowe informacje na temat technik artystycznych, w których zostały zrealizowane. Książka ks. Józefa Mandziuka, zgodnie z zamierzeniem Autora, wprowadza czytelnika w bogactwo sztuki gotyckiej, będącej na służbie Kościoła śląskiego.

Janusz Nowiński SDB

Ettore Gallo, *Il Gran Magisterio del Sacro Militare Ordine Costantiniano di San Giorgio*. Prefazione Card. Mario F. Pompedda. Il Mintauero. Roma 2002, ss. 199.

W przeszłości wielokrotnie stawały liczne zadania, zwłaszcza w chrześcijaństwie, odwołujące się do wielkich tradycji rycerskich. To znane i bardzo cenione tradycje m.in. Zakonu Maltańskiego czy Grobu Bożego. Większość z nich nawiązuje do średniowiecznej tradycji, obecnej m.in. w wielu znakomitych dziełach literackich oraz sztuce, zwłaszcza jednak wymiennie uaktywnionej w okresie wypraw krzyżowych.

Prof. Ettore Gallo (1914-2001) były przewodniczący Trybunału Konstytucyjnego Republiki Włoskiej opublikował prace poświęconą Zakonowi Konstantyniańskiemu. Jest to kolejna próba, spojrzenia na ten wyjątkowy nurt oraz wiekową tradycję. Książkę otwiera motto z Franciszka II (s. 5) oraz wstęp kard. M. F. Pompedda, Prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej (s. 7-9). Po zdjęciu autora zamieszczono krótkie słowo w imieniu jego dzieci, przygotowane przez syna (s. 10). Autor bowiem nie doczekał ukazania się książki, choć aktywnie uczestniczył w jej przygotowaniu do druku.

Zatem zasadniczy korpus treściowy książki otwiera słowo autora (s. 11-12). Natomiast prowadzone badania, i to bardzo konsekwentnie zorganizowane zostały w trzy podstawowe rozdziały, które tworzą nawet pewne samodzielne całości. Rozdział pierwszy nosi tytuł *Zakon święty i rodzinno-dynastyczny* (s. 13-37). *Dom Bourbonów dwóch Sycylii* to tytuł kolejnego rozdziału (s. 39-68). Obydwa to interesujące pochylenie się nad bogatą przeszłością, tak w wyrazie poszczególnych osób, jak i wydarzeń oraz miejsc ich spełniania się. Trzeci poświęcony został perspektywom i zatytułowany *Święty rycerski Zakon Konstantyniański w trzecim tysiącleciu* (s. 69-74). Z kolei, jako aneks zamieszczono bardzo obszerny wybór dokumentów odnoszących się do Zakonu (s. 75-191). Całość książki zamyka bibliografia (s. 193-197) oraz spis treści (s. 199). Można zatem łatwo zauważyć, że całość studium prof. E. Gallo faktycznie składa się z dwóch wielkich bloków, tj. prezentacja historii Zakonu i jego perspektyw oraz bogaty wybór dokumentów.

Jak podkreśla autor tradycja Zakonu, raczej w sensie ideowym, sięga nawet do cesarza Konstantyna Wielkiego. Natomiast bardziej umotywowana źródłami, m.in. przywoływanymi w książce, odwołuje się do cesarza Izaaka II, Angelo Flavio Comneno z Konstantynopola, a dokładniej do roku 1190. Tutaj ma swe początki sformułowanie zadań podejmowanych przez Zakon, a określonych w języku włoskim: „glorificazione della Croce” oraz „propagazione della fede”. Jednak oficjalnie ród Comneno zakończył swoją historię w 1453 r. pod wpływem ekspansji muzułmanów na Bliskim Wschodzie, a także z wypadami i umacnianiem swojej pozycji w Europie.

Bardzo interesujące jest zestawienie bibliograficzne. Najpierw wskazano na źródła, które podzielone zostały na dokumenty papieskie oraz królewskie. Natomiast drugi blok to pisma o charakterze bardziej ogólnym. Dotyczą one Zakonu Konstantyniańskiego oraz samego rodu Borbonów dwóch Sycylii.

W przywołanym zbiorze dokumentów (fragmenty lub całości) znalazło się ich aż 27, począwszy od dekretu cesarza Izaaka II z 1191 r. a skończywszy na dekreście ministra spraw zagranicznych Włoch skierowanego do autora książki z 1996 r. Niektóre dokumenty podano w tłumaczeniu z łaciny na język włoski (s. 78-81, 83-88). Czasem obok faksymil oryginałów dokumentów, zwłaszcza rękopiśmiennych, następnie zostały przepisane w formie bardziej czytelnej i tym samej dostępnej dla współczesnego czytelnika (s. 120-125).

Zapewne ze względu na autora w bibliografii większość przywoływanych prac wydana została w języku włoskim. Jest to częściowo nawet zrozumiałe, choćby z racji proweniencji samego rodu oraz Zakonu.

W bibliografii brak jednak m.in. ważnych opracowań: P. Bander van Duren, *Orders of Knighthood and Merit. The Pontifical, Religious and Secularised Catholic-founded Orders, and their relationship to the Apostolic See* (1995), H. E. Cardinale, *Orders of Knighthood, Awards and the Holy See* (1985). Szkoda, że nie ma odwołania do bardzo znaczącego, zwłaszcza mówiącego o perspektywach Zakonu oficjalnego zestawienia: *Real Casa di Borbone delle Due Sicilie. Almanacco Real 2000* (2000). Publikacja ta pokazuje bogactwo osobowe wielkiej rodziny zakonnej, rozproszonej niemal po całym świecie.

Uderza w książce historycznej brak indeksu nazwisk oraz miejscowości. Wydaje się, iż w takim opracowaniu jest to swoiste wręcz niezbędne uzupełnienie, które znacznie ułatwia korzystanie z książki, czyni ją bardziej komunikatywną.

Szkoda, że w książce nie ma faktycznie danych odnośnie do hiszpańskiej gałęzi Borbonów, a zatem odpowiedzi jak patrzy na to Madryd. Istnieje przecież świadomość dwóch ramion, tj. Neapolu i Hiszpanii. Sam autor ubocznie wyjaśnia te kwestie, ale wydaje się, iż bardziej bezpośrednie wskazanie byłoby oczekiwane.

Warto tutaj wskazać, że aktualna głowa rodu nosi oficjalny tytuł w języku włoskim: *Sua Altezza Reale Duca Ferdinando di Borbone delle Due Sicilie. XVII Duca di Castro. Capo della Real Casa di Borbone delle Due Sicilie*.

Ważnym uzupełnieniem książki są liczne reprodukcje wielu dokumentów, książek, aktów prawnych, portretów i obrazów. Ukazują one świetność rodu, jego znaczenie w historii wielu krajów europejskich, a w tym i Polski. Te szerokie powiązania i relacje ukazuje jeden z ważnych elementów uzupełniających książki, jakim jest ge-

nealogia rodziny królewskiej Borbonów (s. 40). Ile tutaj odniesień personalnych do Polski.

W książce mocno akcentuje się, że Zakon związany jest z dynastią a nie z koroną (s. 11-12). Jest to zatem w pewnym sensie pośrednia odpowiedź wokół pytań czy dyskusji odnoszących się do obu gałęzi Borbonów. Więcej, Zakon nie jest związany elementami politycznymi czy narodowościowymi.

ks. Andrzej F. Dziuba

Thomas C. Reeves, *America's Bishop. The Life and Times of Fulton J. Sheen*. Encounter Books. San Francisco 2001, ss. 479.

Kościół katolicki w Stanach Zjednoczonych, choć nie jest większościowym wyznaniem, stanowi jednak liczącą się siłę nie tylko religijną. Tak jako całość jak i zwłaszcza poszczególni jego przedstawiciele odgrywali często znaczącą rolę poza sferą religijną. To znani uczeni, politycy, ludzie kultury i nauki, a także duchowni.

W tym bogactwie końca XX wieku m.in. należy wskazać na abp. Fulton J. Sheen z Rochester, a w zasadzie bardziej związanego z Nowym Jorkiem. Znany jest przede wszystkim ze swej szerokiej działalności medialnej, a dokładniej telewizyjnej. I dziś jeszcze powtarzane są prowadzone przez niego wykłady i konferencje.

Oto T. C. Reeves, amerykański konwertyta, pracownik naukowy w Wisconsin Policy Research Institute oraz wybitny pisarz, autor m.in. *A Question of Character: A Life of John F. Kennedy*, *Gentleman Boss: A Life of Chester Alan Artur*, *Twentieth-Century America: A Brief History* wydał stosunkowo obszerne opracowanie poświęcone F. J. Sheen. Sam autor książki publikuje także artykuły m.in. na łamach „New York Times” oraz „Wall Street Journal”.

Formalnie książkę otwiera dedykacja (s. V) oraz schematyczny spis treści (s. VII). Natomiast zasadniczy korpus treściowy poprzedza wprowadzenie (s. 1-8). Następnie zamieszczono jedenaście bloków tematycznych opatrzonych raczej hasłowymi tytułami, choć jednocześnie wskazują ona na pewne wydarzenia z życia Sheen czy dość powszechnie przyjmowane ich interpretacje. Oto tytuły w wolnych tłumaczeniach i interpretacjach: 1. *Sukcesor apostołów* (s. 9-38); 2. *Kosztowanie szampana* (s. 39-59); 3. *Katolicki filozof dla New Age* (s. 60-94); 4. *Linie walki* (s. 95-125); 5. *Porzucenie Boga, początek tyranii* (s. 126-162); 6. *Poza zasięgiem* (s. 163-196); 7. *Myślenie globalne* (s. 197-222); 8. *Telewizyjny Człowiek Roku* (s. 223-250); 9. *Znów poparcie dla krzyża* (s. 251-290); 10. *Zestanie* (s. 291-327); 11. *Broniący słabych* (s. 328-362).

Z kolei podano specjalną notę autora (s. 363-371). Tu wskazano m.in. na dramatyczne dzieje archiwaliów związanych z F. J. Sheen, zwłaszcza w Nowym Jorku i Rochester (s. 363-367) oraz inne ważne informacje techniczne i formalne. Typowym zabiegiem są także podziękowania oraz wymagane przepisami niezbędne zgody na korzystanie z określonych źródeł (s. 372-373)